

بررسی رابطه جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف با گرایش به اعتیاد

Investigating the Relationship between Family Emotional Atmosphere and Affective Control with Tendency to Addiction

S. Abdolmaleki, M.A.

سالار عبدالملکی

کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

A. Farid, Ph.D.

دکتر ابوالفضل فرید ✉

استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

R. Habibi-Kaleybar, Ph.D.

دکتر رامین حبیبی کلیدر

استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

S. M. Hashemi, M.A.

سید مرتضی هاشمی

دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی دانشگاه آزاد واحد خوراسگان اصفهان

A. Ghodoosi Nejad, M.A.

آیت قدوسی نژاد

کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

دریافت مقاله: ۹۴/۹/۲۹

دریافت نسخه اصلاح شده: ۹۵/۹/۲۲

پذیرش مقاله: ۹۵/۱۰/۱۴

Abstract

The present study examined the relationship between family emotional atmosphere and affective control with tendency to drug abuse. The study population included all 7500 residents of Qaleh town from Qorveh city. By simple random sampling 323 individuals included the sample group of this study.

✉ Corresponding author: Department of Educational Sciences, Faculty of Psychology & Education, Azerbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran
Email: abolfazlfarid@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف با گرایش به اعتیاد انجام گرفت. در این پژوهش جامعه آماری شامل کلیه ۷۵۰۰ شهروند ساکن در شهرک قلعه از توابع شهرستان قروه می‌باشد. به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده ۳۲۳ نفر در گروه نمونه این پژوهش قرار گرفتند.

✉ نویسنده مسئول: تبریز، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، گروه علوم تربیتی
abolfazlfarid@gmail.com پست الکترونیکی:

Family Emotional Atmosphere Questionnaire (FEAQ), Affective Control Scale (ACS), and Tendency to Addiction Questionnaire were the measurement tools for this study. The results indicated that there were significant relationships between family emotional atmosphere with tendency to addiction and its subscales. Also, there was a significant relationship between affective control and tendency to addiction. There is significant relationship between tendency to addiction with all subscales of affective control except anger subscale. In conclusion, there is relationship between family emotional atmosphere and affective control with tendency to addiction. Also, family emotional atmosphere can predict tendency to addiction; while, affective control cannot.

Keywords: Family Emotional Atmosphere, Affective Control, Tendency to Addiction.

ابزارهای اندازه‌گیری این پژوهش شامل پرسش‌نامه جو عاطفی خانواده، پرسش‌نامه کنترل عواطف، و پرسش‌نامه گرایش به اعتیاد می‌باشند. یافته‌های تحقیق نشان داد که بین جو عاطفی خانواده با گرایش به اعتیاد و مؤلفه‌های آن رابطه معنادار وجود دارد. همچنین بین کنترل عواطف و گرایش به اعتیاد نیز رابطه معناداری وجود دارد. در زمینه رابطه بین مؤلفه‌های کنترل عواطف با گرایش به اعتیاد نیز به‌جز مؤلفه خشم، سایر مؤلفه‌ها (خلق افسرده، اضطراب و عاطفه مثبت) با گرایش به اعتیاد رابطه معنادار وجود دارد. در مجموع بین جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف با گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد. همچنین جو عاطفی خانواده پیش‌بینی‌کننده خوبی برای گرایش به اعتیاد است. اما کنترل عواطف نمی‌تواند پیش‌بینی‌کننده خوبی برای گرایش به اعتیاد باشد.

کلیدواژه‌ها: جو عاطفی خانواده، کنترل عواطف، گرایش به اعتیاد

مقدمه

وابستگی به مواد از جمله مشکلات جامعه بشری است که روز به روز بر میزان آن افزوده می‌شود و کمتر کشوری را می‌توان یافت که از شیوع و خطرات ناشی از آن مصون مانده باشد. روان‌شناسان و پژوهشگران اجتماعی برای مصرف مواد مخدر دلایل گوناگونی مطرح کرده‌اند. برخی بر این باورند که تلاش برای پذیرفته شدن از سوی جامعه و بالغ نشان دادن خود از جمله علل گرایش به مصرف مواد است (منشئی و مظاهری^۱، ۱۳۸۸). مصرف مواد مخدر جنبه‌های مختلف زیستی، روانی و اجتماعی بسیاری از انسان‌ها را متأثر می‌سازد. مصرف طولانی مدت مواد مخدر با ایجاد اعتیاد نه تنها تأثیر سوء در وضعیت اقتصادی و اجتماعی شخص مصرف‌کننده مواد یا معتاد می‌گذارد؛ بلکه نقش تعیین‌کننده‌ای نیز روی روان و هیجانات افراد دارد. میزان شیوع مصرف مواد مخدر در جوانان بالاتر از هر گروه سنی است و به‌خصوص طی دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ سوءمصرف مواد افزایش یافته و از سال

۱۹۹۲ شیوع مصرف داروهای ممنوعه در میان جوانان زیادتیر شده است. بررسی‌های سال ۱۳۸۰ نشان داده است که ۳۷۶۱۰۰۰ نفر مصرف‌کننده مواد افیونی غیرقانونی (تریاک، شیره و غیره) وجود دارد که ۲۵۴۷۰۰۰ نفر وابستگی به مواد داشته‌اند (زاهد، اله قلیلو، ابوالقاسمی، نریمانی^۲، ۱۳۸۸). پژوهش‌های اخیر بر عوامل خطر ساز و سبب‌شناسی چندگانه متمرکز شده‌اند. اگرچه بر عامل‌های اجتماعی در گرایش به مواد تأکید بسیار می‌شود، اما سوء مصرف می‌تواند با فرآیندهای روان‌شناختی نیز مرتبط باشد.

یکی از عوامل مؤثر و حمایت‌کننده در تمایل و آمادگی به اعتیاد جوانان، جو عاطفی خانواده و میزان ارتباط مطلوب فرد با والدین است (رضایی، اسلامی و مهدی‌پور خراسانی^۳، ۱۳۹۳). پژوهش‌ها، خانواده را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل در پیشگیری و یا ایجادکننده گرایش فرزندان به سمت مواد مخدر برشمرده‌اند (میرزایی علویجه، نصیرزاده، اسلامی، شریفی‌راد و حسن‌زاده^۴، ۱۳۹۲؛ شهریاری، دستجردی، حجت‌زاده، کیخایی و رضانی^۵، ۱۳۹۲). به طور کلی، تحقیق‌های متعددی نشان داده‌اند که جوانان دارای دلبستگی ایمن، تجربه کمتری در مصرف مواد مخدر دارند. دیسویک، ناتویگ، ایکلند و لپندستروم^۶ (۲۰۰۵)، هولت و اسپلاگ^۷ (۲۰۰۵) و بیفالكو، موران، بال و برنازانی^۸ (۲۰۰۲) نیز در بررسی خود گزارش کردند که بیشترین عوامل بروز حالت‌های روان‌شناختی مثل استرس و تمایل و دوری به فرار و سوء مصرف در افراد، مربوط به زندگی خانوادگی و فعالیت اجتماعی است. جو عاطفی خانواده که چگونگی دخالت یا عدم دخالت‌شان در کارهای اعضای دیگر و رقابت و همکاری آن‌ها با یکدیگر است، در سلامت روانی و رفتاری فرزندان مؤثر است. به طور کلی روان‌شناسان در گستره تحقیق‌های متعدد خود به این نتیجه رسیده‌اند که خانواده مطلوب، خانواده‌ای است که امنیت عاطفی، احساس ارزشمندی، باور تعلق و مورد علاقه بودن را تأمین کند. در این خانواده‌ها افراد فرصت بیشتری برای رسیدن به استقلال و مسئولیت‌پذیری خواهند داشت و فرزندان، سازگاری مناسب‌تری دارند (عسگری، صفرزاده، قاسمی مفرد^۹، ۱۳۹۰). طبق نظر هورنای^{۱۰}، چنان‌چه والدین به جای پذیرش کودک و ایجاد روابط آرامش‌بخش با او، به طرد و خصومت با وی بپردازند، در کودک احساس اضطراب و خصومتی شکل می‌گیرد که ناشی از رفتار والدین است (شولتز و شولتز^{۱۱}، ۱۳۸۶).

یکی از متغیرهایی که ممکن است روی گرایش به اعتیاد دانش‌آموزان تأثیر بسزایی داشته باشد، کنترل عواطف^{۱۲} است. عواطف بخش مهم و اساسی زندگی انسان را تشکیل می‌دهند؛ به گونه‌ای که تصویر زندگی بدون آن پنداری دشوار است. ویژگی‌ها و تغییر عواطف، چگونگی ارتباط‌گیری عاطفی و درک و تفسیر عواطف دیگران نقشی مهم در رشد و سازمان شخصیت، تحول اخلاقی و روابط اجتماعی، شکل‌گیری هویت و مفهوم خود دارد (لطف‌آبادی^{۱۳}، ۱۳۸۰). شواهد زیادی از جمله شوته، مالوف، تورشتاینسون، بولار و روک^{۱۴} (۲۰۰۷) و جاکوبز، اسنو، گراسی، ویتیلینگام، بلیر و

همکاران^{۱۵} (۲۰۰۸) نشان می‌دهند که تنظیم هیجانی با موفقیت یا عدم موفقیت در حوزه‌های مختلف زندگی مرتبط است. با این حال، پژوهش‌های اندکی به بررسی ارتباط تنظیم هیجانی با سوءمصرف مواد پرداخته‌اند. از جمله این پژوهش‌ها می‌توان به پژوهش پارکر، تیلور، استابروک، شل و وود^{۱۶} (۲۰۰۸) اشاره کرد. یافته‌های بال، کارول و ساویل^{۱۷} نشان داد که افرادی که هیجان‌خواهی زیاد دارند، بیشتر از افرادی که هیجان‌خواهی کمتری دارند از داروهای غیرمجاز استفاده می‌کنند. همچنین اختلال روانی و مصرف بیش از یک نوع ماده مخدر که از نشانه‌های شدیدتر مصرف مواد مخدر هستند، در آن‌ها دیده می‌شود (به نقل از حسینی^{۱۸}، ۱۳۸۹). سطح پایین تنظیم هیجانی که ناشی از ناتوانی در مقابله مؤثر با هیجان‌ها و مدیریت آن‌هاست، در شروع مصرف مواد نقش دارد (زاهد و همکاران، ۱۳۸۸). هنگامی که فرد برای مصرف مواد از سوی همسالان تحت فشار قرار می‌گیرد، مدیریت مؤثر هیجان‌ها خطر سوءمصرف را کاهش می‌دهد. توانایی مدیریت هیجان‌ها باعث می‌شود که فرد در موقعیت‌هایی که خطر مصرف مواد بالاست، از راهبردهای مقابله‌ای مناسب استفاده کند. افرادی که تنظیم هیجانی بالایی دارند، در پیش‌بینی خواسته‌های دیگران توانایی بیشتری دارند. آن‌ها فشارهای ناخواسته همسالان را درک و هیجان‌های خود را بهتر مهار می‌کنند و در نتیجه در برابر مصرف مواد مقاومت بیشتری نشان می‌دهند (ترینیداد و جانسون^{۱۹}، ۲۰۰۲). زاگرمین^{۲۰} بر این عقیده است که افراد زیاد هیجان‌خواه، بیشتر سیگار می‌کشند، الکل مصرف می‌نمایند، با سرعت رانندگی می‌کنند، تصادف و محکومیت‌های بیشتری به خاطر رانندگی به هنگام مستی دارند، به فعالیت‌های جنسی زیاد می‌پردازند و بیشتر در معرض بیماری ایدز قرار دارند (به نقل از فصیح‌زاده نائینی^{۲۱}، ۱۳۸۱).

با توجه به آنچه گذشت، تحقیق حاضر به بررسی رابطه جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف با گرایش به اعتیاد می‌باشد و همین‌طور نقش پیش‌بینی‌کنندگی جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف در گرایش به اعتیاد پرداخته است.

روش، جامعه آماری و نمونه

روش پژوهش حاضر از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه شهروندان شهرک قلعه از توابع شهرستان قروه بودند که تعدادشان برابر ۷۵۰۰ نفر می‌باشد. نمونه این پژوهش ۳۲۳ نفر است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش از نوع تصادفی ساده بود. نمونه‌گیری بدین صورت انجام گرفت که با توجه به کوچک بودن منطقه و شناخت نسبی از افراد، ابتدا فهرست کلیه افراد شهرستان مشخص گردید. سپس از بین آنان تعداد ۳۸۰ نفر به شیوه تصادفی انتخاب گردیدند. برای افراد انتخاب‌شده پرسش‌نامه‌های پژوهشی ارائه شد. کسانی که از پرکردن پرسش‌نامه امتناع می‌کردند و یا بی‌سواد و کودک خردسال بودند، با کسان دیگری به صورت تصادفی جایگزین

می‌شدند. این کار آن‌قدر ادامه پیدا کرد که در نهایت تعداد افراد شرکت‌کننده عملاً به ۳۲۳ نفر رسیدند.

ابزارهای پژوهش

الف) پرسش‌نامه جو عاطفی خانواده^{۲۲} (FEAQ): این پرسش‌نامه توسط نودرگاه فرد^{۲۳} در سال ۱۳۷۳ طراحی شده است. این پرسش‌نامه بر اساس سنجش جو عاطفی خانواده ساخته شده و شامل ۳۵ سؤال ۵ گزینه‌ای با گزینه‌های «هرگز، کم، گاهی، زیاد و خیلی زیاد» است. پایایی پرسش‌نامه حاضر ۰/۹۴۵ به دست آمد. روایی این پرسش‌نامه نیز برابر ۰/۹۳۴ بود.

ب) پرسش‌نامه کنترل عواطف^{۲۴} (ACS): مقیاس کنترل عواطف، ابزاری برای سنجش میزان کنترل افراد بر عواطف خود است. این مقیاس توسط سیلور، روف، ایورسون، بارث، بروشک و همکاران^{۲۵} (۱۹۹۱) ساخته شده و در ایران توسط بگیان کوله‌مرز، درتاج و محمدامینی^{۲۶} (۱۳۹۱) ترجمه و هنجاریابی شده است این مقیاس دارای ۴ زیرمقیاس فرعی با عنوان خشم، خلق افسرده، اضطراب و عاطفه مثبت است. پایایی کل این پرسش‌نامه برابر ۰/۸۹۴ است و روایی آن نیز ۰/۸۴۵ می‌باشد.

ج) پرسش‌نامه گرایش به اعتیاد^{۲۷}: این پرسش‌نامه توسط موسوی، دوست‌قرین و روشن‌فکر دزفولی^{۲۸} (۱۳۷۸) تهیه شده است. این پرسش‌نامه دارای ۱۶ سؤال است و هدف کلی آن بررسی میزان تمایل به اعتیاد از سه بعد اجتماعی، فردی و محیطی در افراد مختلف می‌باشد. این پرسش‌نامه به صورت محقق ساخته و با استفاده از برخی منابع علمی از قبیل فرجاد^{۲۹} (۱۳۷۸) طراحی گردیده است. طیف پاسخ‌دهی به پرسش‌نامه به صورت لیکرت ۵ درجه‌ای می‌باشد. اعتبار و پایایی این پرسش‌نامه توسط موسوی و همکاران به ترتیب ۰/۶۵ و ۰/۶۰ به دست آمده است. میزان پایایی این پرسش‌نامه ۰/۶۳۸ و میزان روایی نیز برابر ۰/۷۹۲ به دست آمد.

در این پژوهش به منظور تحلیل داده‌ها از آزمون‌های همبستگی و رگرسیون استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

رابطه بین جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف (کل و خرده‌مقیاس‌ها) با گرایش به اعتیاد و مؤلفه‌های آن مورد بررسی قرار گرفت که داده‌ها و نتایج آن در جدول ۱ قابل مشاهده‌اند. همبستگی بین جو عاطفی خانواده با گرایش به اعتیاد برابر ۰/۳۵۷ و در سطح ۰/۰۱ معنادار بود. همبستگی بین جو عاطفی خانواده با مؤلفه‌های گرایش به اعتیاد به ترتیب به این صورت بود: گرایش به اعتیاد محیطی ۰/۲۹۴، گرایش به اعتیاد فردی ۰/۳۳۸ و گرایش به اعتیاد اجتماعی ۰/۲۱ که همه این روابط معنادار بودند.

جدول ۱: ضرایب همبستگی بین جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف (خرده‌مقیاس‌ها و کل) با گرایش به اعتیاد و مؤلفه‌های آن

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
جو عاطفی خانواده		۰/۴۲۲**	۰/۱۴۷**	۰/۴۸۴**	۰/۳۵۶**	۰/۳۲۲**	۰/۳۵۷**	۰/۲۹۴**	۰/۳۲۸**	۰/۲۱**
کنترل عواطف			۰/۷۴۶**	۰/۷۹**	۰/۸۷۲**	۰/۷۵۳**	۰/۲۲۷**	۰/۱۸۳**	۰/۱۷۲**	۰/۴۲۲**
خشم				۰/۴۴۷**	۰/۵۹۱**	۰/۳۸۳**	۰/۰۶۴	۰/۰۶۴	۰/۰۲۷	۰/۰۴۶
خلق افسرده					۰/۵۸۵**	۰/۴۹**	۰/۲۲۲**	۰/۱۷۱**	۰/۲۲۶**	۰/۱۳۲**
اضطراب						۰/۵۱**	۰/۲۳۴**	۰/۲۱۶**	۰/۱۶۸**	۰/۱۶۲**
عاطفه مثبت							۰/۱۷۵**	۰/۱۰۶	۰/۱۰۵	۰/۱۸۹**
گرایش به اعتیاد								۰/۷۸۶**	۰/۷۳۴**	۰/۷۷۱**
محیطی									۰/۴۵۹**	۰/۳۸۳**
فردی										۰/۳۰۱**
اجتماعی										

همبستگی بین جو عاطفی خانواده با کنترل عواطف نیز $0/422$ بود که این رابطه نیز معنادار بود. همچنین همبستگی بین جو عاطفی خانواده با مؤلفه‌های کنترل عواطف به ترتیب برابر بود با: خشم $0/147$ ، خلق افسرده $0/484$ ، اضطراب $0/356$ و عاطفه مثبت $0/322$ که همگی معنادار بودند.

همبستگی بین کنترل عواطف و گرایش به اعتیاد $0/227$ به دست آمد که در سطح $0/01$ معنادار بود. رابطه بین مؤلفه خشم از کنترل عواطف با گرایش به اعتیاد برابر $0/064$ بود که این رابطه معنادار نشد. رابطه مؤلفه‌های دیگر کنترل عواطف با گرایش به اعتیاد به ترتیب برابر بود با: خلق افسرده $0/222$ ، اضطراب $0/234$ و عاطفه مثبت $0/175$ که همه این همبستگی‌ها معنادار بودند. در زمینه همبستگی کنترل عواطف با مؤلفه‌های گرایش به اعتیاد، روابط به این شکل است: گرایش به اعتیاد محیطی $0/183$ ، گرایش به اعتیاد فردی $0/172$ و گرایش به اعتیاد اجتماعی $0/422$ که تمامی این همبستگی‌ها در سطح $0/01$ معنادار بوده‌اند. همبستگی مؤلفه خشم با مؤلفه‌های گرایش به اعتیاد برابر است با: گرایش به اعتیاد محیطی $0/064$ ، گرایش به اعتیاد فردی $0/027$ و گرایش به اعتیاد اجتماعی $0/046$ که هیچ‌کدام معنادار نبوده‌اند.

میزان همبستگی مؤلفه خلق افسرده با مؤلفه‌های گرایش به اعتیاد محیطی $0/171$ ، گرایش به اعتیاد فردی $0/226$ و اجتماعی $0/132$ بود که این روابط معنادار بوده‌اند. رابطه مؤلفه اضطراب با مؤلفه‌های گرایش به اعتیاد نیز برابر است با: گرایش به اعتیاد محیطی $0/216$ ، گرایش به اعتیاد فردی $0/168$ و گرایش به اعتیاد اجتماعی $0/162$ که این روابط نیز در سطح $0/01$ معنادار بوده‌اند و در نهایت همبستگی مؤلفه عاطفه مثبت کنترل عواطف با مؤلفه‌های گرایش به اعتیاد برابر است با:

گرایش به اعتیاد محیطی ۰/۱۰۶، گرایش به اعتیاد فردی ۰/۱۰۵ و گرایش به اعتیاد اجتماعی ۰/۱۸۹ که رابطه عاطفه مثبت دو مؤلفه محیطی و فردی معنادار نبوده، ولی با مؤلفه اجتماعی معنادار به دست آمده است.

به منظور بررسی نقش تعدیل‌کنندگی کنترل عواطف در رابطه بین جو عاطفی خانواده و گرایش به اعتیاد، از تحلیل رگرسیون با روش سلسله مراتبی استفاده شد. قبل از انجام تحلیل داده‌ها به منظور بررسی استقلال نمرات باقیمانده مدل پیش‌بینی گرایش به اعتیاد از روی جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف از آماره دوربین - واتسون استفاده شد که مقدار این آماره برابر ۱/۹۹ بود. با توجه به نمره به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که پیش‌فرض استقلال نمرات باقیمانده رعایت شده است.

نتایج تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی به منظور بررسی نقش تعدیل‌کننده کنترل عواطف در رابطه بین جو عاطفی و گرایش به اعتیاد در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: نتایج تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی به منظور بررسی نقش تعدیل‌کننده کنترل عواطف در رابطه بین جو عاطفی و گرایش به اعتیاد

مدل	R	R ²	R ² اصلاح شده	R ² تغییر	F تغییر	P
۱	۰/۲۱۴	۰/۰۴۶	۰/۰۴۳	۰/۰۴۶	۱۵/۰۸۵	۰/۰۰۱
۲	۰/۳۶۵	۰/۱۳۳	۰/۱۲۷	۰/۰۸۷	۳۱/۴۱۳	۰/۰۰۱

جدول ۲، خلاصه مدل پیش‌بینی گرایش به اعتیاد از روی نمرات جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف را نشان می‌دهد. میزان همبستگی بین جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف با گرایش به اعتیاد برابر ۰/۳۶۵ و ضریب تعیین برابر ۰/۱۳۳ است. با توجه به ضریب تعیین مورد نظر می‌توان نتیجه گرفت که ۰/۱۳۳ از واریانس گرایش به اعتیاد توسط دو متغیر جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف پیش‌بینی می‌شود.

به منظور بررسی معناداری مدل رگرسیون پیش‌بینی گرایش به اعتیاد بر اساس نمرات جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف از آزمون تحلیل واریانس استفاده شد. در این آزمون مقدار F برابر ۲۳/۹۸ بود که این مقدار در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف، گرایش به اعتیاد را به صورت خطی پیش‌بینی می‌کنند که نتایج در جدول ۳ قابل مشاهده‌اند.

جدول ۳: آزمون تحلیل واریانس برای بررسی معناداری مدل رگرسیون پیش‌بینی گرایش به اعتیاد بر اساس نمرات جو عاطفی خانواده با تعدیل‌کنندگی کنترل عواطف

معناداری سطح	F	مجذور میانگین‌ها	درجه آزادی	مجموع مجذورات	
۰/۰۰۱	۲۳/۹۸۰	۱۱۳۸/۸۲۵	۲	۲۲۷۷/۶۵۰	رگرسیون
		۴۷/۴۹۱	۳۱۳	۱۴۸۶۴/۷۶۸	باقیمانده
			۳۱۵	۱۷۱۴۲/۴۱۸	کل

رگرسیون چندگانه سلسله مراتبی برای ارزیابی توانایی نمره مقیاس جو عاطفی برای پیش‌بینی گرایش به اعتیاد، بعد از کنترل تأثیر کنترل عواطف مورد استفاده قرار گرفت. تحلیل‌های مقدماتی به منظور اطمینان از عدم تخطی از مفروضه‌های بهنجاری، خطی بودن، چند هم‌خطی و یکسانی پراکندگی انجام شد.

جدول ۴: ضرایب رگرسیون برای پیش‌بینی گرایش به اعتیاد بر اساس نمرات جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف

معناداری سطح	t	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب
		Beta	خطای معیار	
۰/۰۰۱	۱۰/۳۶۴		۲/۳۷۵	۲۵/۶۱۴
۰/۰۷۷	۱/۳۷۵	۰/۰۸	۰/۰۱۶	۰/۰۲۳
۰/۰۰۱	۵/۶۰۵	۰/۳۲۴	۰/۰۱۹	۰/۱۰۶

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که کنترل عواطف در سطح معناداری ۰/۰۰۱ و جو عاطفی در سطح معناداری ۰/۰۷۷ پیش‌بینی کننده معنادار گرایش به اعتیاد هستند.

نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که بین جو عاطفی خانواده با گرایش به اعتیاد همبستگی مثبت وجود دارد. نتایج این تحقیق با پژوهش‌های رنجبرنوشری، محمدعلیلو، اسدی مجره، قدرتی و نجارمبارکی^{۳۰} (۱۳۹۲)، عسگری و همکاران (۱۳۹۰)، میرزایی علویجه و همکاران (۱۳۹۲) و دیسویک و همکاران (۲۰۰۵)، جاودان^{۳۱} (۱۳۹۳) همسو است. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که احتمالاً یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌هایی که می‌تواند با گرایش به اعتیاد افراد رابطه داشته باشد، خانواده و به ویژه والدین است. تحقیق‌های انجام یافته توسط اسپرینگر، هوزر و فریز^{۳۲} (۲۰۰۶) نشان داد که جوانان مشتاق به استفاده از مواد اعتیادآور، از مشکلات خانوادگی مانند جدایی و طلاق، شرایط خانوادگی متعارض و غیرقابل تحمل، اشکال در برقراری ارتباط با اعضای خانواده، عدم ابراز محبت افراد خانواده به سایر اعضا، نبود محبت و عشق دوطرفه و هم‌چنین تنبیه بیش از حد رنج می‌برند و این شرایط به عنوان

عوامل مؤثر در انجام رفتار پر خطر نظیر مصرف مواد مخدر بیان می‌شود. رنجبرنوشری و همکاران (۱۳۹۲) نیز معتقدند که انتخاب سبک و الگوی مقابله‌ای نامناسب، انتظارات غیرواقع‌بینانه و بیش از حد توانایی‌ها از سوی والدین و سطوح پایین خودکارآمدی، عواملی هستند که می‌توانند به گرایش افراد به مصرف مواد و در نهایت اعتیاد منجر گردند. شیوه‌های ارتباط با خانواده می‌تواند موجب پایین آمدن سطح خودپنداره دانش‌آموزان شود و آن هم به نوبه خود موجبات تمایل فرد به مصرف مواد را افزایش دهد (صداسادات و فروع‌الدین عدل^{۳۳}، ۱۳۸۱). از سوی دیگر، در یافته‌های تحقیق‌های متعددی، از جمله پژوهش صمدی‌راد^{۳۴} (۱۳۸۱)، حمایت والدین سبب دلبستگی بیشتر بین والد و فرزند شده و باعث افزایش سلامت روان خانواده می‌شود که این نکته می‌تواند تأییدی باشد بر یافته تحقیق حاضر مبنی بر وجود رابطه معنی‌دار بین جو عاطفی خانواده و گرایش به اعتیاد و نشان‌دهنده تأثیر جو گرم و صمیمی و یا آشفته و بیمار خانواده در رفتارهای مخرب، از جمله تمایل به مصرف مواد مخدر باشد. از نتایج دیگر تحقیق وجود همبستگی معنادار بین کنترل عواطف و گرایش به اعتیاد بود. این نتایج نیز با نتایج تحقیقات اکبری و عموپور^{۳۵} (۱۳۸۹)، حسینی (۱۳۸۹) و جاکوبز و همکاران (۲۰۰۸) همسو است. به علاوه نتایج تحقیق نشان داد که مؤلفه‌های خلق افسرده، اضطراب و عاطفه مثبت با گرایش به اعتیاد همبستگی مثبت و معنادار داشتند، اما بین متغیر خشم و گرایش به اعتیاد رابطه معنادار وجود نداشت. به منظور تبیین این نتایج نیز می‌توان چنین برداشت کرد که کنترل عواطف نیز مانند جو عاطفی خانواده می‌تواند یکی از متغیرهای مهم در رابطه با گرایش به اعتیاد به حساب آید. این نتایج را می‌توان این‌گونه تبیین کرد؛ هنگامی که فرد برای مصرف مواد تحت فشار قرار می‌گیرد، مدیریت ضعیف هیجان‌ها و عواطف، خطر سوءمصرف را افزایش می‌دهد. بالعکس، مدیریت مؤثر عواطف، خطر سوءمصرف مواد را کاهش می‌دهد. توانایی مدیریت هیجان‌ها و عواطف باعث می‌شود که فرد در موقعیت‌هایی که خطر مصرف مواد بالاست، از راهبردهای مقابله‌ای مناسب استفاده کند (حسینی، ۱۳۸۹). به‌علاوه ترینیداد و جانسون (۲۰۰۲) معتقدند افرادی که تنظیم هیجانی بالایی دارند، در پیش‌بینی خواسته‌های دیگران توانایی بیشتری دارند. آن‌ها فشارهای ناخواسته همسالان را درک و هیجان‌های خود را بهتر مهار می‌کنند و در نتیجه در برابر مصرف مواد مقاومت بیشتری نشان می‌دهند که نتایج این تحقیقات نیز مطابق با تحقیق حاضر است.

نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که جو عاطفی خانواده پیش‌بینی‌کننده معناداری برای گرایش به اعتیاد است. این نتایج مطابق با نتایج پژوهش عسگری و همکاران (۱۳۹۰) است. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که جو عاطفی خانواده می‌تواند به گرایش به اعتیاد و یا عدم گرایش به اعتیاد در افراد منجر شود. در همین راستا عسگری و همکاران بیان می‌کنند که بین جو عاطفی خانواده و جهت‌گیری مذهبی با گرایش به اعتیاد رابطه چندگانه معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، بهبود جو عاطفی خانواده و افزایش اعتقادات مذهبی، کاهش تمایل به اعتیاد را به دنبال داشته است. نتیجه

دیگر تحقیق این بود که کنترل عواطف نمی‌تواند پیش‌بینی‌کننده خوبی برای گرایش به اعتیاد باشد که این یافته مخالف با نتایج تحقیق زاهد و همکاران (۱۳۸۸) و اکبری زردخانه، شهابی و خدایاری-فرد^{۳۲} (۱۳۸۸) است. در تبیین این نتیجه‌گیری نیز می‌توان چنین استنباط کرد که کنترل عواطف به تنهایی نمی‌تواند به گرایش به اعتیاد افراد منجر شود. ممکن است متغیرهای میانجی‌گری وجود داشته باشند که همراه با کنترل عواطف بتوانند گرایش به اعتیاد را پیش‌بینی کنند. در تحقیقی زاهد و همکاران بیان می‌کنند کسانی که قادر به تنظیم هیجانات خود هستند، می‌توانند در زمینه عملکرد اجتماعی - به ویژه در برقراری رابطه با دیگران و تعامل سازنده با اطرافیان - بهتر عمل کنند. توانایی ایجاد تمایز و بازشناسی هیجان‌ها و عواطف، نقش تعیین‌کننده‌ای در گرایش افراد به مصرف مواد دارد. افرادی که در رفتارهای مصرف مواد درگیر شده‌اند، در توجه به اطلاعات هیجانی، ادراک صحیح آن‌ها، پردازش درست و مدیریت مطلوب هیجان‌ها در روابط بین فردی با دشواری‌هایی مواجه هستند. این دشواری‌ها باعث می‌شوند تا فرد در رویارویی با موقعیت‌های تنش‌زای زندگی توانایی تحلیل، تصمیم‌گیری و انتخاب رفتار صحیح را از دست بدهد و به سوی رفتارهای سازش‌نا یافته کشیده شود (زاهد و همکاران، ۱۳۸۸). در مجموع نتایج تحقیق نشان داد که بین جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف با گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد. هم‌چنین جو عاطفی خانواده پیش‌بینی‌کننده خوبی برای گرایش به اعتیاد است، اما کنترل عواطف نمی‌تواند پیش‌بینی‌کننده مناسبی برای گرایش به اعتیاد باشد.

سطح پایین سواد و کم‌علاقه بودن برخی از آزمودنی‌ها به پر کردن دقیق پرسش‌نامه‌ها از جمله محدودیت‌های این پژوهش بود. سهل گرفتن و جواب ندادن به برخی سؤالات و در مواردی به همه سؤالات از دیگر محدودیت‌های این پژوهش بود و در نهایت محدود بودن جامعه آماری به شهرک قلعه از جمله محدودیت‌هایی بود که ما را در تعمیم نتایج محتاط می‌کند.

بر اساس نتایج پژوهش می‌توان پیشنهاد داد که به جای برخورد مستقیم و قهری با پدیده اعتیاد و معتاد، با انجام کارهای فرهنگی و تربیتی (که صدا البته طولانی‌مدت و هزینه‌بر است)، روی تلطیف فضای عاطفی خانواده‌ها سرمایه‌گذاری کرد تا زمینه‌های تمایل به اعتیاد کاهش یابد.

پی‌نوشت‌ها

1. Monshaei & Mazaheri	21. Fasihzadeh
2. Zahed, Ghalilo, Abolghasemi & Narimani	22. Family Emotional Atmosphere Questionnaire (FEAQ)
3. Rezaei, Eslami, Mahdipour Khorasani	23. Navardgah fard
4. Mirzaei Alavijeh, Nasirzadeh, Eslami, Sharifirad & Hassanzadeh	24. Affective Control Scale (ACS)
	25. Silver, Ruff, Iverson, Barth,

5. Shahriari, Dastjerdi, Hojjatzadeh, Keikhai & Ramazani
6. Dysvik, Natvig, Eikeland & Lindstrom
7. Holt & Espelage
8. Bifulco, Moran, Ball & Bernazzani
9. Asgari, Safarzadeh & Ghasemimonfared
10. Horney
11. Shultz & Shultz
12. Effective Control
13. Lotfabadi
14. Schutte, Malouff, Thorsteinsson, Bhullar & Rooke
15. Jacobs, Snow, Geraci, Vythilingam, Blair, Charney, Pine & Blair
16. Parker, Taylor, Eastabrook, Schell & Wood
17. Ball, Carole & Saville
18. Hoseini
19. Trinidad & Johnson
20. Zuckerman
- Broshek & Wechsler
26. Bagiyan Kule Marz, Dortaj & Mohammad Amini
27. Tendency to Addiction Scale
28. Mousavi, Dust Gharin & Roushan Fekr Dezfuli
29. Farjad
30. Ranjbar Noushari, Mahmood Ali- lo, Asadi Mojre, Ghodraty & Najar Mobaraki
31. Javdan
32. Springer, Hauser & Freese
33. Sadrossadat & Foroeddin Adl
34. Samadi Rad
35. Akbari & Amoupour
36. Akbari Zardkhaneh, Shahabi & Khodayarifard

منابع

- اکبری، ب. و عمویپور، م. (۱۳۸۹). رابطه افسردگی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر در دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان رشت. *فصلنامه روان شناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن*، ۱(۲)، ۲۰-۷.
- اکبری زردخانه، س.، شهابی، ر. و خدایاری فرد، م. (۱۳۸۸). دینداری، خودکنترلی و گرایش به مصرف مواد در دانشجویان. *فصلنامه رفاه اجتماعی*، ۹(۳۴)، ۱۳۰-۱۱۵.
- بگیان کوله مرز، م. ج.، درتاج، ف. و محمد امینی، م. (۱۳۹۱). مقایسه ناگویی خلقی و کنترل عواطف در مادران دانش آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. *مجله ناتوانی های یادگیری*، ۲(۲)، ۲۴-۶.
- جاودان، م. (۱۳۹۳). رابطه خودبازبینی، جو عاطفی خانواده و مهارت های زندگی با پر خاشگری نوجوانان پسر. *شخصیت و تفاوت های فردی*، ۳(۵)، ۱۴۲-۱۲۵.
- حسینی س. ج. (۱۳۸۹). بررسی رابطه هیجان خواهی با نگرش به مصرف مواد مخدر در دانش آموزان. *فصلنامه رشد: آموزش مشاور مدرسه*، ۵(۳)، ۱۱-۴.
- رضایی، ا.، اسلامی، ب. و مهدی پور خراسانی، م. (۱۳۹۳). نقش خانواده در گرایش جوانان به اعتیاد در شهرستان ورامین. *مطالعات جامعه شناختی جوانان*، ۵(۱۵)، ۵۰-۲۷.
- رنجبر نوشری، ف.، محمودعلیلو، م.، اسدی مجره، س.، قدرتی، ی. و نجار مبارکی، س. م. (۱۳۹۲). مقایسه راهبردهای مقابله با استرس، کمال گرایی و خودکارآمدی در افراد مبتلا به اختلال مصرف مواد و افراد بهنجار. *فصلنامه اعتیاد پژوهی*، ۷(۲۵)، ۵۶-۳۹.
- زاهد، ع.، الهقلیلو، ک.، ابوالقاسمی، ع. و نریمانی، م. (۱۳۸۸). ارتباط بین راهبردهای تنظیم هیجان و رفتار بین فردی در سوء مصرف کنندگان مواد. *فصلنامه اعتیاد پژوهی*، ۳(۱۱)، ۹۱-۱۱۳.

- شولتز، د. و شولتز، س. ا. (۱۹۹۸). نظریه‌های شخصیت، ترجمه ی. سیدمحمدی (۱۳۸۶). تهران: نشر ویرایش.
- شهریاری، ش.، دستجردی، ر.، حجت‌زاده، ن.، کیخایی، ر. و رمضانی، ع. ع. (۱۳۹۲). نقش و کارکرد خانواده در گرایش دانشجویان به اعتیاد و سوء مصرف مواد. *فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی زابل (رستمینه)*، ۵ (۴)، ۶۷-۵۹.
- صدرالسادات، ج. و فروع‌الدین عدل، ا. (۱۳۸۱). بررسی رابطه بین خودپنداره و گرایش به اعتیاد در جوانان. *طب و تزکیه*، ۴۶، ۷۴-۶۶.
- صمدی‌راد، ا. (۱۳۸۱). بررسی عوامل اجتماعی و خانوادگی مؤثر بر فرار دختران از خانه. اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران.
- سگری، پ.، صفرزاده، س. و قاسمی مفرد، م. (۱۳۹۰). رابطه جو عاطفی خانواده و جهت‌گیری مذهبی با گرایش به اعتیاد. *مطالعات اسلام و روان‌شناسی*، ۵ (۸)، ۲۶-۷.
- فرجاد، م. ح. (۱۳۷۸). *آسیب‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی انحرافات*. تهران: دفتر تحقیقات و انتشارات بدر.
- فصیح‌زاده نائینی، م. (۱۳۸۱). بررسی رابطه بین هیجان‌خواهی با سلامت روان و عزت‌نفس در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارسنجان. پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد، رشته روان‌شناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارسنجان.
- لطف‌آبادی، ح. (۱۳۸۰). روان‌شناسی رشد کاربردی نوجوانی و جوانی. تهران: سازمان ملی جوانان.
- منشی، غ. ر. و مظاهری، م. م. (۱۳۸۸). الگوی پیش‌بینی وابستگی به مواد بر اساس مؤلفه‌های هوش هیجانی. *تحقیقات روان‌شناختی*، ۱ (۳)، ۵۰-۴۱.
- موسوی، م.، دوست‌قرین، ت. و روشن‌فکر دزفولی، م. ج. (۱۳۷۸). *مطالعه زمینه‌یابی سنجش دانش و نگرش دانش‌آموزان، معلمان، مدیران و عوامل اجرایی مدارس کشور نسبت به مواد مخدر*. تهران: دفتر پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر آموزش و پرورش.
- میرزایی علویجه، م.، نصیرزاده، م.، اسلامی، ا. ع.، شریفی راد، غ. ر. و حسن‌زاده، ا. (۱۳۹۲). تأثیر عملکرد خانواده در وابستگی جوانان به مواد مخدر صنعتی. *فصلنامه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت ایران*، ۱ (۲)، ۳۰-۱۹.
- نوردگاه فرد، م. (۱۳۷۳). *بررسی تأثیر جو عاطفی خانواده بر خود پنداره نوجوانان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.

- Akbari, B., & Amoupour, M. (2010). [The Relationship of Depression with Attitude toward Druge Abuse in High School Students of Rasht City]. *Journal of Educational Psychology: Islamic Azad University, Tonekabon Branch*, 1(2), 7-20 [in Persian].
- Akbari Zardkhaneh, S., Shahabi, R., & Khodayarifard, M., (2009). [Religiosity, Self-Control and Tendency to Substance Abuse among University Student]. *Social Welfare*, 9(34), 115-130 [in Persian].
- Asgari, P., Safarzadeh, S., & Ghasemimofared, M. (2011). [Relationship of family affective climate and religious orientation with tendency to addiction]. *Journal of Studies in Islam and Psychology*, 5(8), 7-26 [in Persian].
- Bagiyan Kule Marz, M. J., Dortaj, F., & Mohammad Amini, M. (2013). [A Comparison study of Alexithymia and Emotion control in mothers of students with and without learning disabilities]. *Journal of Learning Disabilities*, 2(2), 6-24 [in Persian].
- Bifulco, A, Moran, P. M., Ball, C., & Bernazzani, O. (2002). Adult Attachment Style. I: Its relationship to clinical depression. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 37(2), 50-59.

- Dysvik, E., Natvig, G. K., Eikeland, O. E., & Lindstrom, T. Ch. (2005). Coping with Chronic Pain. *International Journal of Nursing Studies*, 42(3), 297-305.
- Farjad, M. H. (1999). [*Social Pathology and Sociology of Deviance*]. Tehran: Badr Office of Research and Publications [in Persian].
- Fasihzadeh Naeini, M. (2002). *Relationship between Sensation Seeking with Mental Health and Self-Esteem among Students of Arsanjan Branch of Islamic Azad University*. Master Dissertation in Psychology. Islamic Azad University, Arsanjan Branch [in Persian].
- Holt, M. K. & Espelage, D. L. (2005). Social Support as Moderator between Dating Violence Victimization and Depression/Anxiety among African Americans and Caucasians Adolescents. *School Psychology Review*, 34(3), 309-328.
- Hoseini, S. H. (2010). [Investigating the Relationship of Sensation Seeking with Attitudes toward Substance Use in Students]. *Quarterly of Roshd: Educating School Counselors*, 5(3), 4-11 [in Persian].
- Jacobs, M., Snow, J., Geraci, M., Vythingam, M., Blair, R. J. R., Charney, D. S., Pine, D. S., & Blair, K. S. (2008). Association between Level of Emotional Intelligence and Severity of Anxiety in Generalized Social Phobia. *Journal of Anxiety Disorders*, 22(8), 1487-1495.
- Javdan, M. (2014). [The Study of Relationship between self-Monitoring, Family Affective Climate, and Life Skills with Aggression in Adolescent Boys]. *Personality and Individual Differences*, 3(5), 125-142 [in Persian].
- Lotfabadi, H. (2001). [*Applied developmental psychology of adolescents and youth*]. Tehran: National Organization for Youth [in Persian].
- Mirzaei Alavijeh, M., Nasirzadeh, M., Eslami, A. A., Sharifirad, Gh. R., & Hassanzadeh, A. (2013). [Influence of family function About Youth Dependence to Synthetic Drugs]. *Quarterly of Health Education and Health Promotion*, 1(2), 19-30 [in Persian].
- Monshaei, G. R., & Mazaheri, M. M. (2009). [Prediction Pattern of Substance Addiction based on the Components of Emotional Intelligence]. *Psychological Studies*, 1(3), 41-50 [in Persian].
- Mousavi, M., Dust Gharin, T., & Roushan Fekr Dezfuli, M. J (1999). [A study to survey the knowledge and attitude of students, teachers, administrators and enforcement agents of schools to drug]. Tehran: Office of Drug Abuse Prevention, Ministry of Education [in Persian].
- Navardgah fard, M. (1994). *Considering the effect of the family affective climate on adolescents' self-concept*. Master Degree Dissertation, Islamic Azad University, Roudehen Branch [in Persian].
- Parker, J. D. A., Taylor, R. N., Eastabrook, J. M., Schell, S. L., & Wood, L. M. (2008). Problem gambling in adolescence: Relationships with internet misuse, gaming abuse and emotional intelligence. *Personality and Individual differences*, 45(2), 174-180.
- Ranjbar Noushari, F., Mahmud Alilo, M., Asadi Mojre, S., Ghodraty, Y., & Najjar Mobaraki, S. M. (2013). [Comparison of Coping strategies, perfectionism and self-efficacy in individuals with substance use disorder and normal individuals]. *Journal of Research on Addiction*, 7(25), 39-56 [in Persian].

- Rezaei, A., Eslami, B., Mahdipour Khorasani, M. (2014). [Family Role in the Tendency to Addiction in City of Varamin's Youths]. *Sociological Studies of Youth*, 5(15), 27-50 [in Persian].
- Sadrossadat, J., & Foroeddin Adl, A. (2002). [Relationship between self-concept and tendency to addiction in youths]. *Teb va Tazkieh*, 46, 66-74 [in Persian].
- Samadi Rad, A. (2002). [Considering the Effects of Social and Familial Factors on Girls Running away From Homes]. *First National Conference on Social Pathology in Iran* [in Persian].
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B., Bhullar, N., & Rooke, S. E. (2007). A meta-analytic investigation of the relationship between emotional intelligence and health. *Personality and Individual Differences*, 42(6), 921-933.
- Shahriari, Sh., Dastjerdi, R., Hojjatzadeh, N., Keikhai, R., & Ramazani, A. A. (2014). [Family Role and Function on Tendency of Students towards Addiction and Substance Abuse]. *Zahedan Journal of Research Medical Sciences*, 5(4), 59-67 [in Persian].
- Shultz, D., & Shultz, S. (1998). *Theories of Personality* (Y. Seyed Mohammadi, Tran.). Tehran: Virayesh Publications [in Persian].
- Silver, H., Ruff, M., Iverson, L., Barth, T., Broshek, K., & Wechsler, D. (1991). *Manual for the Wechsler Intelligence Scale for Children*. 3rd Ed. San Antonio, TX: Psychological Corporation.
- Springer, K. W., Hauser, R. M., & Freese, J., (2006). Bad news indeed for Ryff's six-factor model of well-being. *Social Science Research*, 35(4), 1120-1131.
- Trinidad, D. R., & Johnson, C. A. (2002). The association between emotional intelligence and early adolescent tobacco and alcohol use. *Personality and individual differences*, 32(1), 95-105.
- Zahed, A., Ghalilo, K., Abolghasemi, A., & Narimani, M. (2009). [The Relationship between Emotion Regulation Strategies and Interpersonal Behavior among Substance Abusers]. *Journal of Research on Addiction*, 3(11), 91-113 [in Persian].

Archive SID